

Hagenaar, ooit Amsterdams hoogste vlieger

De Hagenaar heeft zijn thuisbasis in duivenstad Amsterdam. Volgens duivenliefhebber J.M. Gosse was het oude type Hagenaar een opmerkelijk ras. Handelaren noemden deze duiven ook wel 'wolkenstijgers'. In een ooggetuigeverslag wordt duidelijk waarom.

Duivenliefhebber J.M. Gosse, een gewaardeerd keurmeester in zijn dagen, beschrijft de kenmerken van het vooroorlogse type Hagenaars, hun vliegcapaciteiten en een adembenemend schouwspel als slechtvalken de duiven belagen. Het is nu moeilijk voor te stellen, maar Amsterdam was eens een echte duivenstad waar talloze sierduiven en postduiven rondvlogen en hun thuisbasis hadden. Zo ook de Hagenaar.

Prachtige dieren

Bij Gosse begon de liefde voor Hagenaars al jong. De Hagenaars van zijn buurman maakten diepe indruk. Ze vlogen in prachtige spiralen en maakten bliksemsnelle wendingen. Het leek wel of ze zich het luchtruim inboorden. Ze vlogen zo hoog dat op het laatst alleen nog flikkerende witte puntjes waren te zien, tot ze zich helemaal aan het oog onttrokken. Een paar uur later kwamen ze weer naar beneden en streken neer op het duivenplat. Het was hem opgevallen dat Hagenaars altijd op hun voorste drie tenen liepen als ze rondscharrelden op het plat. Dit in tegenstelling tot de postduiven, die altijd op vier tenen liepen.

Kijk op duiven

Op achtjarige leeftijd (in 1890) kreeg Gosse van de buurman een stel jonge Hagenaars.

In de leer bij zijn buurman, kreeg hij steeds meer kijk op de duiven. Zo ontdekte hij wat typerend was voor Hagenaars. Een vlotte lichaamshouding, een gestrekte beenstand en het lopen op de voorste drie tenen. Alsof ze zo weg konden vliegen.

Het pareloog van de Hagenaar

Ad en Wilma Taks

De Westertoren als decor voor duivensport in Amsterdam

Dick Hamer

van de Hagenaar. Maar ze waren vooral geliefd om hun vliegkunsten. Sommige liefhebbers hadden wel vijftig tot honderd Hagenaars. De duivenhandelaren boden de dieren aan onder de naam 'wolkenstijgers'. Dat vond Gosse een prachtige naam voor deze luchtacrobaten. Beter dan de naam 'Hagenaar' voor die Amsterdamse duif, die in Den Haag volgens de buurman nergens te vinden was. Maar ook de fokkers van de generaties voor hem noemden ze altijd al Hagenaars.

Ander type

Als Gosse ouder wordt, ziet hij het oude type verdwijnen, al voor de oorlog. Dat kwam omdat keurmeester en fokkers geen aandacht schonken aan de vlotte, de gestrekte beenstand en het op drie tenen lopen. Dat had dus niet alleen te maken met de door de Duitse bezetter verplichte afslachting van vliegduiven.

Duivenjacht boven Amsterdam

Aan het eind van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw was de slechtvalk actief in Amsterdam en maakt in het winterseizoen het luchtruim boven de stad voor duiven onveilig. Duivenfokkers hielden hun duiven angstvallig binnen als deze rover zich boven de stad liet zien. Eens toen aan het eind van een prachtige oktoberdag in 1922 Gosse op weg was naar huis, was hij getuige van een bijzonder schouwspel. De avondzon kleurde de hemel rood. Hij dacht nog: 'echt weer voor een slechtvalkbezoek'. Aangekomen op de brug van de Albert Cuypstraat, toen nog aan de rand van de stad, zag hij ineens een troep van 30 'witten' vliegen. Het was een

prachtig gezicht zoals de Hagenaars boven de huizen vlogen tegen de rode avondlucht. Ze waagden zich tot ver boven het polderland. Daar gingen ze als langs een spiraalladder naar boven weer richting stad. Door de avondzon beschenen leken het wel purperreigers.

'De Kip is aan de gang'

Intussen hadden zich meer mensen op de brug verzameld en geboeid keek iedereen naar de troep duiven. Plotseling maakte zich een panische schrik van de duiven meester. Iemand riep: 'De Kip is aan de gang, vader.' Iedereen wist wat dat betekende: een slechtvalk. Het was een grote die kennelijk honger had. 'Hij gaat ze opdrijven', klonk het naast hem.

De slechtvalk ging in ruime cirkels om de wild fladderende troep 'witten' heen vliegen. De troep schoot omhoog. Dan verschijnt er een tweede roofvogel. Die duikt in de troep, kiest een slachtoffer uit maar mist. De aangevallen duif ontkomt, maar is zwaar gewond. De groep spat door de aanval uiteen. Een deel van de troep herenigt zich, maar sommige duiven fladderden in het rond, achternagezeten door de roofvogels.

Een inmiddels grote menigte volgt het luchtdrama. Het verkeer komt tot stilstand. De jacht duurt voort, aanval na aanval, maar meestal ontkomen de duiven, al dan niet gewond. Sommige duiven vliegen pijlsnel naar beneden naar de veilige beschutting van het duivenplat. Maar als het al schemer begint te worden, zit het grootste deel nog in de lucht. De jacht duurt al een uur en het wordt steeds moeilijker het schouwspel te volgen.

Duivenliefhebber uit Amsterdam bij zijn duivenplat

Op een gegeven moment vallen de slechtvalken elkaar aan. Een geeft het op na een heftig gevecht en vliegt weg. De ander gaat door met de jacht op de duiven. De duiven en de roofvogel vliegen zo hoog dat er geen vogel meer te zien is. Kennelijk volgt er in de hoogte nog een aanval, want van alle kanten komen duivenschimmen naar beneden fladderen. Na anderhalf uur is de jacht voorbij. Er zijn gewonden gevallen, maar de duiven die weer een groep gevormd hadden, strijken neer op het plat en de slechtvalk verdwijnt zonder succes naar het westen. ●